

LA ILUSTRACIO LLEVANTINA

REVISTA ARTISTICH-LITERARIA DE

CATALUNYA VALENCIA
MALLOPCA Y ROSSELLO
ANY 1900

ANY I

NÚM. I

LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA

Revista desenal d'arts, ciencias, literatura y actualitats.

Comprén el mohiment intelectual y polítich del món
enter y, en particular, de Catalunya, Valencia,
Mallorca y Rosselló.

Está á la altura de les millors ilustracions extrangeres.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

ESPANYA

L'any 1900.	20	pessetes.
Número sol	0'75	»

EXTRANGER

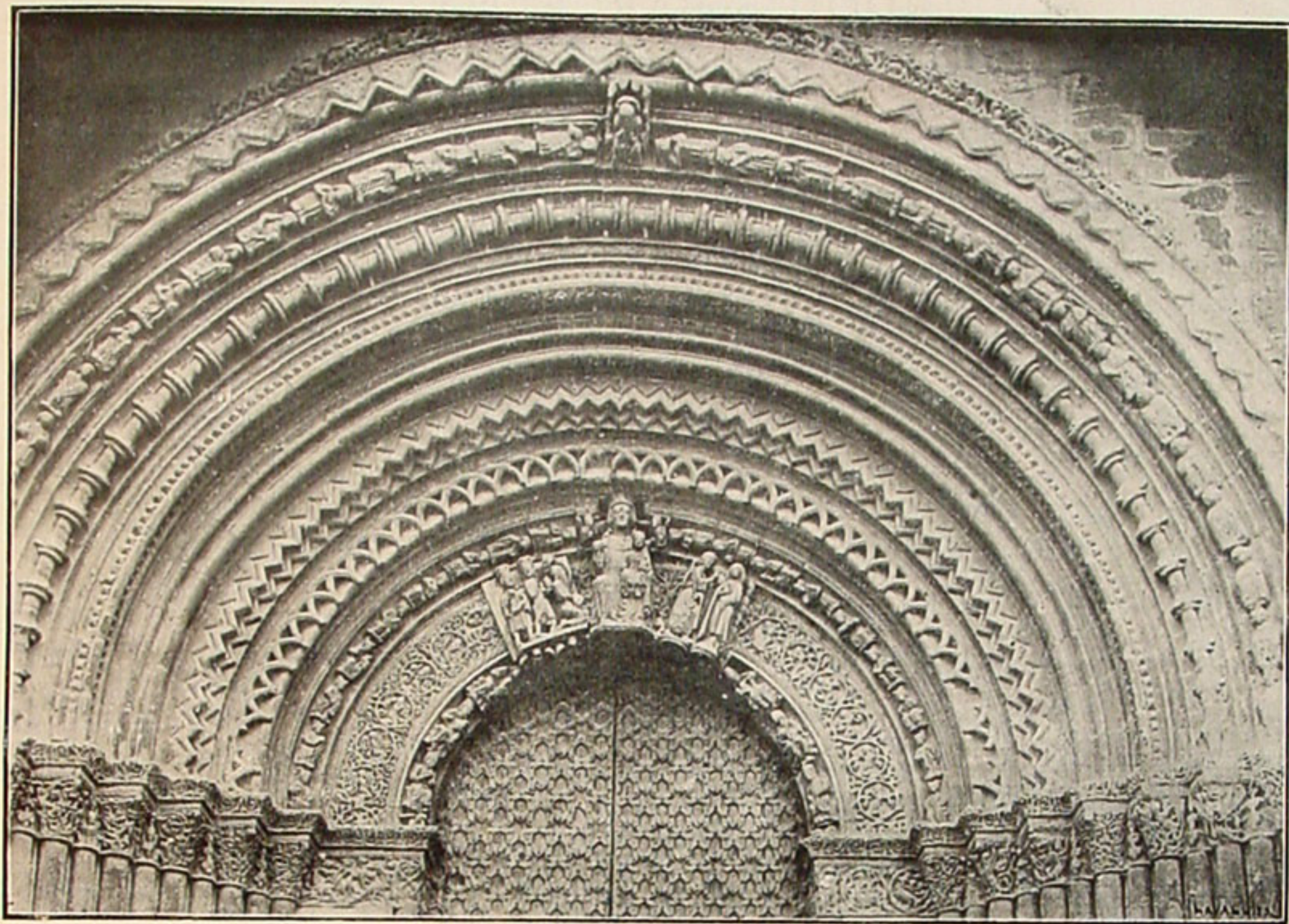
Europa. — L'any 1900.	25	franchs.
Demés pahissos.	30	»
Número sol.	1	»

Redacció y administració: Trafalgar, 9, principal, 1.ª — BARCELONA

SUMARI DEL NÚMERO 1

GRABATS: Detall de la porta de la iglesia de Agramunt. — Retrato del Exm. é Ilm. Sr. Dr. D. Joseph Morgades y Gili, antich Bisbe de Vich y actual Bisbe de Barcelona. — Actualitats: Arribada de repatriats. — Carnestoltas, dibuix de F. Sardá. — Retrato de D. Joseph M.ª Puig y Torralba, mestre en Gay Saber, autor del llibre *Lliris y Carls*, publicat en Valencia. — Colegiata de Lladó (Ampurdá). — Condempnació, dibuix de J. Triadó. — Angel, original del escultor Sr. E. Arnau. — Grupo escultórich, original de A. Vallmitjana y Albarca, fundició de Masriera y Campins. — Art industrial: Mobles construïts en los tallers de D. Gaspar Homar. — Panteon y detall del meteix de la familia Riva, per l'arquitecte Antón Gallissá. — Cerdanya: Iglesia de Isòvols, sigle XII. — Caricatura politica.

TEXT: Nostres propòsits. — Croquis barcelonins: La casa vella, per E. Boixet (ilustracions de A. Mestres). — El Doctor Morgades, per Lluís Domènech Montaner. — Espanya en 1899, per J. Güell y Mercader. — Notes valencianes, per Theodor Llorente. — La Patria (poesia), per Francesch Matheu. — Fragment de «La Soldadura» (novela inédita), per Narcís Oller. — A Catalunya (sonet), per Joan Espiau Bellveser. — Coblas á una damisela, per Justí Perpratx. — Art industrial. — Crònica mallorquina, per Jaume Pomar y Fuster. — A Sant Thomàs (poesia), per Artur Masriera. — Revista extrangera, per Lluís B. Nadal. — Curiositats.

DETALL DE LA PORTA DE LA IGLESIA DE AGRAMUNT

LA IL·LUSTRACIÓ LLEVANTINA,

al donar afectuosament el primer Deu vos guard al públich, saluda d'una manera especial á la premsa de les regions germanes, y particularment, á la que fa ús de la seva llengua mare.

NOSTRES PROPOSITS

Poden condensarse ab molt poques paraules. Enaltir la nostra terra, remarcant tots els avenços y iniciatives dels seus fills, y constituir un veritable llás d'unió entre tots els homes que verament estimen á sa Patria.

Pera conseguir aquest ideal de la manera més ampla possible, LA IL·LUSTRACIÓ LLEVANTINA estreny en una sola y fraternal abraçada á les terres germanes de la part de llevant d'Espanya que no han oblidat sa llengua propia, quins fills tindran en aquestes planes ample camp pera comunicarse llurs pensaments y desitjos, y pera donar á conèixer al món enter lo que pot y lo que val el poble que brillá en altre temps sots la direcció paternal

LA IL·LUSTRACIÓ LLEVANTINA.

del gran rey En Jaume, y lo molt que pot fer avuy si una ferma y decidida unió sab agermanar ses aspiracions, que no son altres que les de la vera llibertat dels pobles y la del avansament de la humanitat per l'ampla via de la civilització y cultura modernes.

LA IL·LUSTRACIÓ LLEVANTINA, no pot presentar tot d'un cop lo que constituheix son pensament; però té fermament fet el propòsit d'anarse reformant paulatinament en bé del públich, fins que arribi á ser, per dret propi, el més enlayrat porta-veu de les terres germanes de Catalunya, Valencia, Mallorca y Rosselló.

LA REDACCIÓ

ANY I, NÚM. I

CROQUIS BARCELONINS

LA CASA VELLA

¡ Y tan vella com es !... Solzament Deu sap els anys que té y les plujes, les ventades, els estadants y les contribucions que ha hagut d'aguantar desde'l dia que la varen alsar fins á la fetxa. No hi há més que mirarli la cara, pera ferse cárrech de la seva

respectable vellesa: basta llensar un cop d'ull sobre sa fatxada d'arquitectura antiquada, de color indefinible, plena de tacas, escarbussada á trossos, ab sa triple renglera de balcons y finestres irregularment espayats, pera compendrer que no es avuy més qu'una reliquia de temps passats, y ben passats.

Está enclovada en un d'aquestos carrers estrets, tortuosos de l'antiga Barcelona, que's trovan en els barris del Born, cercans á l'Argenteria; carrers que molta gent acostumada á les gales y grandeses del *Ensanche* miran ab menyspreu y hasta fástich; carrers, certament, que no son bonichs, ni respiran elegancia ni riquesa; però als quals hi trovo jo un no sé qué de simpátich y atractiu: aquell encís melancòlich que brota de les coses d'altra edat, resuscitant recorts de segles que foren y de generacions desaparescudes. De nit, sobre tot, es quan prenen un tint de misteriosa y entristida poesia; mentres en el cor de la ciutat, en ses amples vies, en ses rambles, y ses plaçes, plenes de claror y de brigit, esclata la vida d'un gran poble y bull el negoci y's remou el plaier ab febrós neguit, en aquells carrers solitaris, silenciosos, hi regna la tranquil·tat, la pau; ab prou feyna si hi arriba esmortuida, y com si de molt lluny vingués, la remor de l'existencia barcelonina atrafegada nit y dia. Molts cops, passa un bon rato sense que les petxades d'un transeunt trenquin la quietut del lloch; y devant d'aquella soledat, que apareix encara més complerta entremitj de la feble claretat d'algun fanal que pampellega á la cantonada ó del mesquí raig de llum surtint d'una escaleta, qualsevol se creuria atravessar un barri despoblat, d'edificis sense habitants, si de tart en tart algun crit, alguna rialla, filtrant pels finestrons ya closos, no

resonavan en l'espai denunciant la vida de l'home, l'alé de la familia, detrás d'aquelles parets rònegues, rodejades de foscó.

La casa vella, la casa que desperta ara mon recort, ofereix en mitj de son aspecte ruinós y casi feréstech, un ayre de grandiositat que's revela singularment en son entrada gran, enllosada de pedres planes, desiguals, d'entre quals intersticis brota una molsa verdencia. Al fons hi há un arch de pedra, donant á un celobert; y d'aquest arranca l'escala, d'amples y desgastats grahons, conduhint als pisos. Aqueixa entrada senyorial, sembla ennobrir tot l'edifici; el revesteix d'un sagell aristocrátich: y devant el conjunt creuria un trovarse ab un senyor tronat, mústich, afligit, però senyor de mena.

¡ Quánts cops sent jo menut hauria atravesat aquell dintell, jogan dins d'aquell pati y pujat per l'escala de pedra escrostonada! Hi vivia allavoras, al primer pis — un pis grandiós, de pessés amplissimes, altes de sostre, fosques y mal deurades — el baró de G... un senyor d'antiga raça que quan jove hauria possehit un dels millors patrimonis de Catalunya, menjat sucesivament per prodigalitats absurdas, y sobre tot, per la mala administració d'encarregats y procuradors que robavan al baró de la manera més desvergonyida. Com tants altres de sos iguals, don Lluís de G... se va tornar poch á poch de rich, miserable: cobert de deutes, rodejat de plets civils y executius que se'l menjavan de viu en viu, havia arribat á la vellesa, sense tenir ja altres bens, dels molts que li varen deixar sos pares, que la casa ahont continuava habitant y qu'estava hipotecada fins á les golfes. Era, al temps que jo'l vaig conèixer, un home d'un setanta anys, alt, sech, de cara esgroguehida, ab un gran bigoti blanquinós. Vestia ab elegancia y pulcritut, be que molt sovint me va semblar que els seus trajos tenian aqueixa lluentor malaltissa de les prendes massa usades.

Vivia ab un net, en Joaquim, única descendencia que li quedava: un xicotet de la meva edat, mol aixerrit, que cursava ab mi á l'Institut y al que'm lligaba una de aqueixes amistats d'infantesa estretes y sinceres com la dels germans que congenian. Eram en Joaquim y jo, dos inseparables; á classe estavam sempre junts, á la sortida, anavam bon tret, al costat l'un del l'altra, y

no passava jorn sense qu'ell vingués a casa meva o anés jo a la seva. Generalment optavam per això: per anar a casa seva: aquell pati espayós, ahont podiam jugar y saltar quant feya bon temps, aquelles sales immenses del primer pis eran molt més a propòsit per les nostres entremaliadures que'l meu piset, a la moderna, ahont vivia jo ab la meva familia.

¡Quants y quants cops les havia corregut aquelles cambres de parets humides, d'ahont penjavan grans quadros ennegrits que ni menys se sabia lo que portavan pintat, ab marchs d'un or tot fosch y destrossat; cambres, mitj desenrajolades, sense claror, ahont tant sols, per l'istiu, entrava algun raig de sol que fugia aviat, com espantat de la pobresa qu'alli tot respirava; pobresa, si, y de les més tristes; la pobresa de una casa que s'en ha anat a rodar y queda retratada en cada moble, en cada objecte, en cada buyt. Hi havia alli la sala groga, la sala vermella, la sala blava; y aquestes paraules qu'anomenava encara ab cert énfasis, ab cert orgull, l'Antonia, la sola y vella criada que va quedar-se al costat del baró, tenian un no sé què d'irònicament amarch: era ja tan decrepit, tan tronat aquell mobiliari blau, vermell y groch, rich y fastuós en altre temps y ara tan descolorit, esqueixat y plé de tacas!...

Y què poch recordavan aquells llochs, sepulcre d'un esplendor ja mort pera sempre més, la grandesa d'una familia avans tan poderosa! «Mira...

— m'havia dit més d'una vegada en Joaquim al ferme seguir lo pis desmarxat, ahont havian nascut, viscut y mort tants dels seus passats — mira: aqui, m'explicava l'altra dia l'avi, hi donavan al fi de l'altre centuria uns saraus de que tot Barcelona ne parlava. Diu que feya aquesta casa un goig que *dingú* s'ho pot arribar a pensar. Era un cel!... Totes les parets estavan cubertes de tapisseries de Flandes, verdaderes preciositats... y quadros molt bons dels millors pintors

del món... y armadures riquissimes y espases, dages, punyals, armes de tota mena. No se sab ahont ha anat a parar tot aixó... També m'ha contat l'avi que sent ell molt jove y casat de nou va donar aqui un gran ball a la Reina Cristina un cop que va ve-

nir a Barcelona. Diu que va ésser una cosa espantant: qu'aixó semblava un qüento de las *Mil y una noches*... L'avi va ballar ab la Reina... ab ella mateixa. Solzament pel refresch se van gastar prop de dos mil duros: que't sembla?»

Jo no gosaba dirli a n'en Joaquim lo que'm semblava; al pensar que sota d'aquell sostre, del qual se desprenian, a voltes, bossins de fusta y d'enguixat, y entre aquelles parets de que fugia'l paper a trossos oferint a la mirada crostas y clapas d'un blanch brut, havian viscut, gosat y brillat varias generacions enlayradas pel nom y pel diner, per la sang y per l'or, la meva filosofia d'estudiant jovenet me feya recordar las biblicas paraulas: *Vanitas vanitatum et omnia vanitas*.

Cap al tart, l'interior de la casa prenia un tò feréstech qu'ens omplia a n'en Joaquim y a mi de tristesa, apagava les rialles en nostres llabis y ens feya buscar un refugi al quartet del meu amich, allà al altre extrem del pis. Y més d'un cop, al surtir un poch més tart, pera tornarmen cap als meus barris, al atravessar els tres grans salons, plens de tenebres m'aturava intimidat, sentint a vora meu un galop esfahit de besties menudes. Y l'Antonia que'm feya llum ab una espelma qu'a tres passos no podia véncer l'espessa negror qu'ens entornava deya: «No tingui por... son las ratas; n'hi ha a dotzenas, a centas... son grossas com cunills... alguna nit s'ens menjarán vius...»

Una tarde, al eixir de l'Institut, m'en vaig anar a veure al meu company que no havia comparegut en tot el dia a classe. El vaig trovar tot groch, aclaparat, ab els ulls plens de llàgrimes:

—Què tens, noy, què't passa? — li digué jo carinyós y alarmat.

No va contestarme: com avergonyit baixava'l cap tractant d'amagarme la roijó que de sopte encenia sas galtas. Jo insistia més y més pera saber lo que succehia, hasta que'l pobre xicot va esclatar en un plor convulsiu:

—Demá passat ens treuen d'aqui — exclamà entre dos gemechs.

—Què dius ara? — vaig fer espantat. — Què us treuen d'aqui?... y qui us treu?

—El tribunal... el jutge... no ho sé...

Quan una hora després surtia de la casa, vaig trobar a l'escala al baró que pujava. Crech que ni tant sols va veurem: ell qu'anava sempre ab el cap tant alt y tant altiu, muntava ara els esgrahons de son perdut palau, ab les cames fluixas, la testa caiguda sobre'l pit, els ulls mitj tancats y l'aire d'un

home que du sobre l'esquena un pes inaguantable.

Varen venir pochs dias després les vacances y no vaig veurer més á n'en Joaquim. Les notícies que d'ell tingui molt de tart en tart foren vagues: solzament vaig sapiguer que s'en havia anat ab son avi, á viurer en un poblet de Navarra, ahont hi tenian una parenta vella. Set ó vuit anys després varen dirme que l'un y l'altre havian mort: l'avi de malaltia y de vellesa; l'net d'una bala rebuda sobre'l camp de batalla, sent oficial de les forces carlistes.

Al rebrer aqueixa notícia vaig anarmen la mateixa tarda á entrada de fosch cap á aquell carrer estret ahont feya ja tant temps no havia posat els peus. Y devant d'aquella casa payral, vaig resar un «Pare nostre» com qui prega devant un panteon. Y panteon realment me semblava'l rònech edifici tancat de dalt á baix, respirant tristesa y soletat.

Mes d'un cop vaig fer aquella visita piadosa, passant llarchs minuts de meditació melancòlica devant la fatxada ennegrida y silenciosa, sobre la qual hi creya jo, sovint, llegir l'epitafi de tota una raça difunta. Però una nit, fa quatre ó cinch anys,

al posar els peus en el carreró, la sorpresa me deixá inmòvil, parat.

Era una nit de primavera. Els balcons del primer pis, oberts, llensavan onades de llum y de música: d'un pianot tocat per má vigorosa, qu'anava á fer feyna, surtian estridentes les notes d'un vals de Strauss, acompanyades d'un brigit de dits de mascle, de rialles de dona, d'exclamacions plebeyes y de peus ballant ab incansable furia.

A l'antiga y senyorial casa dels barons de G... s'hi havia instalat una *Sociedad de Recreo*.

Y aquella nit m'en vaig anar més trist que may y no he fet ja may més cap visita á la casa vella.

E. BOIXET

EL DOCTOR MORGADES

Si imprescindibles son pera la societat y els temps en que viuen els homens que compleixen estrictament los debers del seu ministeri, pera que'ls pobles á que pertanyen no decaiguin y conservin sas forsas civilisadoras, quan aquestas están perdudas ó atrofiadas, calen homes que á dintre de son ministeri, y en totas las institucions ab ell relacionats, hi portin forsas de reorganissació y restableixin l'ordre perturbat que ha conduhit al decaiment y á la ruina las institucions propias, y las demés que li son enllassadas. A aquests homens, real y propiament parlant, cal donálshi el nom de civilisadors.

Homens complerts y superiors tenen modo de sentir propi en totas las qüestions socials, y no consideran son ministeri com aislat, sinó com funció viva de la societat de que forman part, y tot quant en ella ocorre ho prenen com influyent en sa missió especial, y per tant, senten el deber d'intervenirhi aplicanthi l'esfors de sa poderosa inteligencia.

En las grans crissis de la societat resoltas en bé, veyam apareixer aquestas intelligencias altament civilisadoras, exercint devegadas la seva influencia personal en un petit cercle, però extenentse desseguida per modo indirecte á tot un poble, y fins á tota una época.

La historia de la civilissació cristiana está plena

de tals exemples, y ells son, en aquest món, sa major gloria. Las reglas dadas per Sant Benet als pobres monjos d'un petit convent restabliren la civilissació á Europa. Y era perque ellas imposavan al relligiós no solament una vida de virtut y de contemplació, sinó també la vida activa del obrer de la civilissació, el cultiu de las ciencias y de las arts, y lo treball manual.

Pera nostra Catalunya el doctor Morgades ha fet obra semblant á la d'aquells preclars y sants benedictins; com la d'ells ha sigut l'obra del bisbe Morgades, de restauració relligiosa, patriòtica y social, tot á l'hora.

Professor, secretari y rector del Seminari de Barcelona; canonge penitencier de nostra Seu; individu actiu de totas las comissions de beneficencia en temps d'epidemias y calamitats; director de la Casa de Caritat; administrador del Hospital y de la Casa d'Orfans; protector y propagador de las Germanetas dels pobres; fundador d'establiments pera recullir minyonas extraviadas, y escriptor infatigable en la propaganda catòlica, arriba á la edat madura amplement preparat pera exercir son alt càrrech en lo bisbat de Vich.

Ferm de carácter y de voluntat, diligent y hábil, apaga ressels y dissensions, reforma ensenyansas y enalteix els sentiments polítichs, tant vius en el

EXM. É ILM. SR. DR. D. JOSEPH MORGADES Y GILI,

ANTICH BISBE DE VICH Y ACTUAL BISBE DE BARCELONA.

seu bisbat, encaminantlos cap á un sentiment superior y pur, relligiós y patriótic al hora, en el que caben tots els partits y totas las aspiracions generosas. Sa pluma y sa predicació incansables estan sempre al servey de tota aspiració benéfica, relligiosa ó social. No hi ha cap dels grans problemes de la societat moderna en que no hagi fixat son criteri y tractat de sa resolució.

Reduít á un modest bisbat de montanya, vivint una vida més de rector que de prelat, ell trobá medi pera fer costosas obras que haurian espantat á un poderós de la terra. Restaura iglesias, fa caritats inacabables, subvenciona y costreja obras, algunas tant importants, com el Col·legi del pobres, fa publicacions com l'*Episcopologi de Vich*, y dona cima, sense descuidar cap de sas obligacions, sabent ell sol com ha pogut arribarhi, á duas obras grandiosas, per las que li deurá eterna gratitut Catalunya: la restauració de Ripoll, panteó de nostres primers Soberans, y la creació del gran Museo de Vich.

Son aquestas obras, l'una, la fé de baptisme que llegítima la nacionalitat catalana, es l'altre, la fé de vida que enalteix la nostra civilisació d'altres temps, y caudalosa font d'ensenyansa pera'l pervenir. No hi ha en tota Espanya colecció dels temps

mitjevals que la iguali, y ella diu ben clarament per lo que s'ha pogut reunir de las arts de nostres antepassats en unas quantas poblacions y ciutats secundarias, ja de temps explotadas y decaigudas, lo qu'ells foren y lo que nosaltres deuriam ser.

Quan vingué la ocasió de que'ls barcelonins reclamessim dels vigatans que nos retornessin á Barcelona al doctor Morgades, debem confessarho, ja en una edat tant avansada, no'ns creyam reclamar el prelat actiu. No n'esperavam ja més, prou habia ja fet, voliam solament que li fos donada la Seu de Barcelona, pera venerarlo en ella, com exemple de prelats catalans; voliam que la cadira episcopal fos un lloch de repós ó un pedestal.

Però tots nos hem enganyat, gracias á Deu. Fort y animós, seré de cap y ferm de voluntat, lo nostre Bisbe es encara dels primers en la bretxa en defensa de la relligió y de la patria. Ben clar ho han mostrat sos ultims actes. Ni la seguritat de son criteri, ni la fermesa del seu pas, ni la vivor de la seva mirada, no fan temer pas que en molt temps hagi de reduirse á la honrosa missió passiva ab que'ls barcelonins nos acontentavam.

Cal esperarne molt encara del nostre Bisbe, y molt n'esperém. ¡Que Deu nos lo conservi!

LLUÍS DOMENECH Y MONTANER

ESpanya EN 1899

Honrat per LA IL·LUSTRACIÓ LLEVANTINA ab l'encàrreg de escriure desde Madrid la crónica dels successos polítichs que aquí's desenrotllan, entench que dech comensar ab una breu y senzilla exposició de l'ocorregut durant l'any que avuy termina. Aquesta exposició, com la dels aconteixements que anirán apareixén y serán objecte de las vinentas crónicas, no's concretará á relatar els fets; tal concreció no sería adecuada al carácter de la nostra REVISTA. La mera relació dels fets es un objectiu que, ab escriure, realisa la premsa periodística, enomenada *de informació*, per medi del telégrafo y del teléfono y de la secció que titula: *política al día*. La crónica dels periódichs que, com la present REVISTA, tenen un fi educatiu y de propaganda, han de mostrar aspecte molt distint.

Suposán que'l major número dels nostres llegidors están al corrent del successos de més relleu en la política diaria, considero que la meva tasca, principalment ha de consistir en la crítica de aquells successos, en el treball de buscar las causas dels mateixos y, per medi de deduccions, senyalar las conseqüencies, bonas ó dolentas, que'ls actes d'avuy han de tindre en el desenrotll y terme de la política de demá. En la modesta esfera á que las mevas pobres aptituts y'l reduhit espay de que dispo, me obligan á moure, procuraré estudiar la significació é importancia del conjunt per demunt dels detalls, y fer, á la meva manera, filosofia de l'Historia.

•••

Y ¡quina historia la del any que avuy acabal! La del prop passat, ab motiu de la guerra ab els Estats Units y de la pérdua de las nostras colonias, fou per Espanya, vergonyosa; però per demunt de tanta desdita apareix certa trágica grandesa.

No mereixia tal dissort el gran y casi be may vist sacrifici, que, per evitar aquell desastre, conscient ó inconscientment, va fer el poble espanyol! L'història d'enguany, á més de vergonyosa, de risible podria calificarse. Es l'imatge d'un poble que voluntariament avansa pel camí de la seva perdició, renegant de la seva sort que á tal resolució voluntaria l'obliga. Els partits polítichs militants, els gubernamentals especialment, y ab ben pocas escepcions las figuras de més relleu en aquets partits, han evidenciat una feblesa d'esperit que apena y desconsola. Ni l'intel·ligencia, ni la previsió, ni l'enteresa de carácter, ni'l patriotisme sanitos del home reflexiu, s'han vist en lloch. Després de las humiliacions que, per mar y per terra, al fer la guerra y al demanar la pau, habia sofert l'Estat espanyol; després del dolorós escarment que pesa sobre l'opinió pública — per la seva cobardia, en bona part culpable de aquelles vergonyas — semblava natural una valenta reacció vers lo positiu y lo práctic, un revivament de foras, tant en l'element social ineducat que instinctivament empenta, com en els intellectuals que aquesta impulsio dirigeixen. No hi hagut tal. Lluny de despertar á la realitat, la pobre Espanya apareix més que may aferrada als seus erros tradicionals, més que may abatuda en l'ensopiment que l'acaba.

S'obriren las Corts al mes de febrer. En el Senat el comte de las Almenas, en el Congrés el diputat senyor Sol y Ortega probaren de moure l'esperit públich en sentit de protesta contra'ls causants del gran desastre colonial; però, encara que ardots en alguna ocasió, no s'atreviren á determinar en conjunt las veritables causas del mal, se concretaren á presentarlo ab més ó menos cruesa d'expressió. Dels remeys no'n parlaren á no ser de una manera vaga, acudin á generalisacions que, n'el cas de que's tractaba, á res bo conduheixen.

ACTUALITATS. — ARRIBADA DE REPATRIATS.

Com per dar una satisfacció á aquella part de l'opinió pública que pareixia menos resignada á las conseqüències del desastre, en las altas esferas de la governació del país, se arreglaren las cosas de manera que produhissen la caiguda del poder del partit lliberal, y s'acudí á l'ennomenada Unió conservadora que acabaven de amanyegar el senyor Silvela y'l general Polavieja, y que's proposaba realisar en el Govern, ja que no las reformas trascendentals que'l bon sentit reclama, al menos encaminar la política cap á las solucions de caràcter econòmic y administratiu acordadas per las Assambleas de comerciants y productors que pochs mesos avans s'hàbian reunit á Zaragossa.

Però, tals propòsits, si existiren, no's determinaren en actes. Las novas Corts resultaren com totas las que s'han reunit á Espanya de vint anys á aquesta part. El país, en general, seguit tant adormit com ans del cambi del govern. Els electors continuaren apartats dels comicis; l'acció de la massa neutra, la de las Cambras de comers, no's vegé en lloch. El retraïment electoral mostrá una vegada més, no la muda protesta contra'l falsejament de la ley, com molts suposan, si no la pèrda intel·lectual, lo més barroer egoisme de las classes directores, la falta de virtuts cívicas, propia de las Nacions decadents, destinadas á desaparèixer.

En quant se constituïren las Corts, el ministre de Hisenda presentá'l nous pressupostos de gastos é ingresos del Estat. Ningú esperaba d'ells innovacions salvadoras, pero hi había gran curiositat pera conèixer per quin registre sortiria'l nou govern al tractar de cumplir els compromisos que de regenerar l'administració pública había contret. L'arreglo de l'Hisenda, la liquidació dels gastos de la guerra había de ser la pedra de toch necessaria per aquilotar el valor real dels propòsits del nou govern. ¡Quina decepció! Auments de milions en los pressupostos de Guerra y Marina y'l capital de las classes passivas: recursos ordinaris y extraordinaris, evidents y amagats per mantindre tots els vicis, totas las corruptelas de la nostra administració: conservació de tots els vells tributs, fins els més

irritants, y creació de nous, menos acceptables encara, l'aspiració general á que l'Estat, després de la gran merma que'ls cabals de la Nació han sofert, fassi vida modesta y arreglada, quedá, una vegada més, convertida en desitj ilusori.

Las oposicions del Congrés, fins la representada per els diputats perteneixents als partits afectes al actual régimen, no pogueren ressirir á la empena de la poca opinió activa que encara hi ha al país, y amenassaren acudir á tots els medis parlamentaris per destorbar que'l pressupost de gastos, tal com el ministre'l presentaba, arribés á ser ley. Aturrit el govern á presencia de aquell conflicte, retirá'l projecte per referlo y presentar-lo novament, passadas las vacaciones parlamentarias del estiu.

Ja hem vist quan migrada é insubstancial ha resultat la reforma. Ha fet una rebaixa insignificant en los gastos de alguns departaments ministerials, sens tocar á cap dels organismes ni á las malas costums que's perpetúan en tots els pressupostos y fan impossible la regeneració de la Hisenda espanyola.

Aspecte especial de la política durant el govern presidit per el senyor Silvela, ha estat y segueix essent la que aquí ja s'en diu *qüestió catalana*. No es lo meu desitj ni la meua intenció recordarho per escitar passions que puguin portar nous conflictes á aquesta nació espanyola que tant necessita de l'unió de totas las regions que la componen, de la tranquil·litat y de la pau, interior y exterior, per regenerarse. Ho recordo solsament per ensenyansa, per fugir, á temps, del perill que pot amensarnos.

Ab el nomenament del doctor Robert per alcalde de Barcelona, comensá la crehuada que'ls centralistas de la vila y Cort han emprés contra Catalunya, suposant que, ab aquell nomenament, s'havía'l govern humillat devant de tendencias contrarias á l'unitat de la patria espanyola. A las provocacions, sovint insensatas, de la premsa centralista de Madrid, respongué vigorosament la regionalista de Catalunya, y com cada día, més s'enrobusteix la contradicció y més las passions s'enconan, els

homes reflexius de aquí y de allá comensan á fixarse apesats en la similitud que ab els comensaments de la qüestió cubana presenta la qüestió de Catalunya. També llavors á Madrid y á l'Habana semblava haberhi foll empenyo en agrandir las diferencias entre'ls espanyols de aquí y'ls espanyols de allá: també llavors s'ofenia ab el dictat de mals patricis y separatistas als partidaris de la descentralisació y de la autonomia política ó tant sols administrativa. Com la juventut intelectual de Cuba extremaba, á las horas, el seu carinyo á la patria natal, lo jovent catalá, que nudreix á las áulas y fora de ellas la seva intelligencia, forma falanges entussiasas enardidas per l'eloqüencia sana y viril de poetas y tribuns que l'hi recordan la patria antiga, l'hi diuen que Catalunya, per las sevas condicions étnicas, per la seva historia, per sos avenços de tota mena en el camp de l'investigació y en las conquistas del treball, per son alé per fer via per l'ample espay en que's mouhen els pobles moderns, no pot ni deu resignarse á sucumbir en el naufragi que aménassa á la nació espanyola per culpa dels que, desde las alturas del poder central, qualsevol que sia'l règimen que defensin y'l partit polítich en que militin, ara ni may han mostrat verdader patriotisme ni qualitats d'homes d'Estat.

Pretext per manifestar els capítols de la política centralista, la seva injustificada sistemática prevenció vers Catalunya, s'ha vist també darrerament, ab motiu del concert econòmic que la Diputació provincial y las entitats corporatives més notables de Barcelona, s'proposan demanar á las Corts. Com de aquest assumpto, més que á mí competeix parlarne al company de Redacció encarregat de escriure la crònica de Catalunya, no me extench en consideracions, concretantme á fer present la conveniencia de que'ls catalans no olvidin may, l'ocorregut en la sessió del Congrés el día 2 de desembre de aquest any, cuan ab motiu de una pregunta referent al *meeting* que al següent día s'havía de celebrar á Reus, el senyor ministre de Hisenda primer, y després el quefe del Govern, digueren que may, per cap motiu, l'actual Ministeri accedirá á la petició que del concert econòmic tractan de formular los catalans. No devèm olvidar l'escena que'n aquells moments presentá la Cambra de Diputats. Sense esperar á enterarse de lo que pot ésser la projectada petició dels catalans, en la majoria y en las minorías, sens exclusió de cap de las agrupacions, des l'extrema dreta á l'extrema esquerra, no hi hagué més que mostrars de assentiment y fins aplausos, á la manifestació de intransigencia que acababa de fer lo Govern. Solsament un diputat catalá, el senyor Soler y March, arrostrá l'incivil esvalot que'n contra de ell alsaren alguns dels adictes incondicionals, mostrá'l valor cívich nescessari, per protestar contra aquella imprudentíssima manifestació de una Cambra deliberant, que rebutjava una demanda ans de oir-la; y va dir que Catalunya, ni ara ni may, desistirá de reivindicar el seu dret á una autonomia, no sols jurídica y administrativa, sinó que també política.

• •

La discussió dels pressupostos, poch aprofita al fi de millorar la nostra Hisenda. Una vegada més, se veu cuan escassa es l'acció que las Cambras tenen á Espanya, en lo desenrotllo de lo que ara s'en diu ánima nacional. Discursos y més discursos: afany de emplear duas horas en dir lo que podria expressarse en mitja ó menos; á la vella retòrica enlluernadora, però emocionant y sugestiva, ha reemplaçat la parauleria ó xerrameca assombrosa, però sense ánima, usual en els oradors de rotllo en el saló de conferencias y en els cassinos. Els partits polítichs, ja no influeixen com influían temps arrera en la di-

recció de l'opinió pública. Estan morts, morts y descompostos. Agrupacions purament convencionals, sens propòsits que realisar ni més ideal que conquistar el poder, ni sombra son de lo que en un temps foren. Els quefes moren sens deixar successor. Ni'ls partits de oposició radical, els que no acceptan l'actual legalitat, han pogut lliurarse de la general descomposició. Tant el carlí ó tradicionalista, com el republicá, ho han demostrat durant l'any prop passat y'l que avuy acaba. May, en el curs de l'Historia de l'Espanya contemporánea, s'han presentat ocasions tant propicias com en aquests darrers anys, per intentar aquests partits, ab la casi seguretat d'èxit, una apelació enérgica per imposarse als débils y desacreditats governs que enfronten. No s'han atrevit ni es fácil ja que s'atreveixin,—y obrarán be en seguir aixís,—tenin com tenen plena conciencia de la seva debilitat, produhida per la comissió de faltas irreparables.

Cada día's veu més clar que'l partit carlí, no obstant la seva actitud amenantadora, no's proposa llensarse á una nova guerra civil, per la cual no te ni'ls homes ni'ls diners necessaris. Sols se proposa escitar, alamar á l'opinió pública, alardejar de una forsa que no te, é infiltrar en las classes conservadoras, l'esperansa de que don Carlos sigui una solució d'ordre, en el cas de una gran perturbació social, produhida per la caiguda de l'existent. Tot l'afany dels carlins experts, se dirigeix á que'ls republicans se llensin á la revolució, y fins desitjan que aquest triunfi, per tot seguit provocar ells, ab l'exércit, una contrarevolució.

Els republicans están tocats de la mania suicida. Ni ab el propòsit de debilitar las sevas forsas, encara importants, y extingirlas, obrarían com obran de alguns anys á aquesta part. Els unitaris no han pogut convindre en un programa únich ni de principis ni de procediments. El personalisme ha fet y segueix fent inútil tota tentativa de concordia y de unió. Van morir els quefes prestigiosos, y'ls nous, sense cualitats personals per imposarse, resultan, no obstant, més endiosats y més personalistas que aquells.

Els federals conservan encara, ab cert prestigi, programa y quefatura; pero no han pogut mantindre al seu costat lo que'ls daba forsa, la massa del poble treballador en las grans poblacions. El socialisme revolucionari de una part, y del altre la inconsistencia que l'idea federativa te, naturalment, en las regions del centre y mitj día d'Espanya, els ha casi anulat com á partit militant. El día en que mori Pi y Margall,—á qui desitjo que Deu conservi molts anys la vida,—desapareixerá d'Espanya aquest partit, de la mateixa manera, encara que per diferentes causas, des la mort de Castelar, s'extingeix depressa el partit republicá evolucionista.

El daltabaix ab que'n va amenassan carlistas y republicans pot, no obstant, produhirse espontáneament. En aquest cas, passat el primer entubi, el triunfo definitiu, ni establirte la República, ni ocupan el trono don Carlos, ni sería pe'ls republicans ni pe'ls carlins d'avuy. Hostes extranyes els traufan de casa.

Peró ni ab el daltabaix revolucionari, ni sense ell, á no ser per miracle de Deu, se curará Espanya del mal que la te encongada per tota veritable regeneració. Per el camí que aném perilla que desgraciadament tinguin rahó'ls que diuen que Espanya no té condicions per constituir una nació moderna y progresiva; que tinguin rahó'ls que diuen no ser exacte que'n ella estigui paralísada la vida, que no l'hi glateixi'l cor, sinó qu'es una nació morta.

J. GÜELL Y MERCADER

Madrid, 31 de desembre de 1899.

CARNESTOLTAS.

NOTES VALENCIANES

Quant les dotze badallades del campanar major de la Seu proclamaven la mort de l'any 1899 y el naiximent del 1900, donya Emilia Pardo Bazán, presidint una taulada de més de docents lletrats, escriptors, artistes, homens de ciència, periodistes, politiques — els *intelectuals*, com ara se anomenen — rebia, en l'històrich y monumental Saló Colum-

nari de la Llonja, l'homenage entusiasta de Valencia agraïda. La illustre gallega havia creuat tota Espanya, accedint al prech del Ateneo Valencià, pera fer l'acostumat parlament en la solemne apertura del curs, y en aqueixa oració, indagant les causes de nostres darrers desastres y buscant sos remeys, havia enaltit la empresa capdal que'l Ate-

neo se proposa, demanant pera lo millorament del poble espanyol, la instrucció integral, obligatoria y gratuita.

La entrada del any no ha estat, puix, mala: en totes les iglesies repicavan, cridant á missa, y les omplia nombrosa gentada de bons cristians, pera comensar lo Jubileo centenari, y sortien al-hora de

JOSEPH MARIA PUIG TORRALBA,
Mestre en Gay Saber, autor del llibre *Lliris y Carls*,
publicat en Valencia.

aquell palau dels nostres antichs mercaders, tots rublerts de esperansa, los ateneistes, que tan bona llabor confien als ayres de la opinió pública, confortats en sa fe per la paraula ençisadora de la que, en la tribuna del Paraninfo de la Universitat—hon llixqué son magnífich discurs, — pareixia severa Musa de la patria, senyalant los precipicis que la rodejen y les dresseres de sa regeneració. ¿Serán oblidats estos consells? ¿Caurá la llabor aquella en la pedrisa?

Pochs dies demprés, y ans de tornar á sa casa, la famosa escriptora visitava á Porta-Coeli, y alli se repetien els bons propòsits y les esperances agradoses. ¿Qui no ha sentit parlar de Porta-Coeli y de lo que vol fer, de lo que està fent alli, lo doctor Moliner? Aquestos dos noms sonen ara per tota Espanya, y asó es altra honra pera Valencia. Convertir la antiga Cartuxa, hon buscaren nostres avis la santificació de l'ànima, en *Sanatori Nacional pera els tuberculosos pobres*, es proseguir la gran obra moral y caritativa que abarca la doble naturalesa, espiritual y material, de la misera humanitat. Encara que no aplegue á rams de benehir en tota la extensió que fantuseja y ensomia, lo vast projecte del doctor Moliner, es digna d'elogi sa humanitaria y valenta iniciativa. Y es molt trist que les passions polítiques vinguen á malagüanyar tan bona intenció: perque es el cas que, pèr sí la protecció que la Reina Regent ha oferit al entusiasta doctor, dona ó no dona á sas gestions color de monarquisme, el senyor Blasco Ibáñez, capdill dels republicans valencians, gran amich de Moliner, y favoridor del Sanatori, s'ha posat en front de ell,

y l'un y l'altre sostenen descomunal batalla que escandalisa y disgusta á les persones formals.

Parlém de lliteratura, y nos será més grat. Poches flors de poesia broten ara: l'oratge no es bo pera este floreximent. En Valencia, les primeres d'enguany s'han obert en l'hort, sempre vert y bledá, de *Lo Rat-Penal*. Lo Mestre en Gay Saber J. Puig Torralba ha publicat un volúm de versos, que nomena *Lliris y carls*. Es Puig, entre los *Amadors de les glories valencianes*, personificació del element més natural y genuinament valencià. Naixqué en una botiga de perfumista en la Ballada de Sant Francès; son pare volia ferlo capellá; pero son geni viu y arriscat no pogué avindres al rigor del Seminari, y deixá'ls estudis pera seguir en la botiga. Allí en aquell carrer, centre animadíssim de la vida valenciana, respirá la ayre popular, que ompligué son ànima. Aquell xicot, de poch estudis, pero de natural ingeni é imaginació vivíssima, fea rotlle en totes bandes. De cuentos, rondalles y coloquis, ningu'n sabia més que ell. Lombart, lo fundador de *Lo Rat-Penal*, el portá á esta societat, y allí trová son centre; allí comensá á sentir la poesia, á estudiarla, y á ferla. Com cassador novell, que tira á tot lo que l'ix, siga llebre ó perdiu, terrorola ó muxquereta, apuntava á tots los temes anunciats en los cartells dels Jochs Florals, vers ó prosa, poesia sagrada ó profana, lírica ó dramática, jubilosa ó elegiaca; y fent foch sense parar, omplia'l sanatoxo de bona cassera lliteraria. La major part del llibre estampat ara, la formen composicions premiades en aquells concursos. Per aixó mateix no's trova en los asuntos molta novetat: lo glosari que fa Puig Torralba de la trilogia *Patria, Fides, Amor*, lley suprema dels trovadors de la renaixensa, se ajusta á patrons ja coneguts; pero en la espresió poética, incorrecta y desigual á vegades, hi ha espontaneïtat, nyervi, naturalitat y frescura, y sobre tot, un esperit molt valencià. Aquesta es la nota característica de este fill llegendari de *Lo Rat-Penal*, y la que més avalora sos *Lliris y carls*.

Obté gran èxit en lo teatro de la Princesa *Foch en l'era*, obra dramática y musical, intitulada *Episodi valencià* per sos autors, los jovens escriptors Maximiliano Thous y Elias Cerdá, y el reputat mestre compositor don Salvador Giner, persona respetadíssima en Valencia per tota la colla de la solfa. Esta producció, y alguna altra que fou avans també molt aplaudida, marquen un cambi en la lliteratura dramática valenciana, que passa de la esfera còmica y burlesca á la dramática pasional y efectista. Temps haurá pera parlar d'este moviment: avuy n'hi ha prou de crònica valenciana.

THEODOR LLORENTE

LA PATRIA

¿Ens diuen, catalans,
quina es la nostra Patria?
No hi hem de gastá' embuts
y ho podem di' á les clares:
la que'ns ha donat Deu,
y no'n sabem pas d'altra;
les fites que hi posá
ningú les ha arrancades.
Catalans,
la llengua es la Patria.

Seguíu terres amunt,
amunt cap á la Fransa,
passèu els Pirineus,
montanyes regalades,
passèu afraus y rius,
seguíu glacers y platges,
diguèulos: Deu vos quart,
y us diuen: sou á casa!
Catalans,
la llengua es la Patria.

Seguíu terres avall,
avall cap á l'Espanya,
hont crema més el sol
que'ls tarongers endaura,
seguíu jardins y horts,
truquèu á les cabanyes;
per tot hi sentirèu
la llengua de la mare.
Catalans,
la llengua es la Patria.

Seguíu ones endins,
endins la mar salada,
enmitx hi trobarèu
les tres illes germanes;
soletes endins mar,
s'anyoran de l'alt Jaume...
del seu catalanesch
allò son tres dressanes.
Catalans,
la llengua es la Patria.

¿Ens diuen, catalans,
quina es la nostra Patria?
La que podem seguir
sense mudar llenguatge:
lo territori es gran,
y l'esperit es ample,
y ens l'ha donada Deu,
y no'n volem cap altra.
Catalans,
la llengua es la Patria.

FRANCESCH MATHEU

Febrer del 1900.

COLEGIATA DE LLADÓ (AMPURDÀ).

FRAGMENT DE «LA SOLDADURA»

NOVELA INÉDITA

Per fi havian parat las fastigosas plujas que, durant quinze dias, van tenir als Gavaladás abandonats del món, dalt d'aquell turonet de Sarrià hont cinch anys enrera l'Hipòlit va aixecar la capritxosa torra que, en obsequi de sa muller y per moda exòtica, batejà ab el nom de *Villa Adriana*. Per fi, l'Hipòlit se sentia alleugerit de la pesantor d'aquell cel negre, brúfol y ploraner, que li oprimia'l pit y agreujava l'humor. Per fi, á la boyra negra y perfidiosa, havia succehit un espatech de sol de primavera, tant més enlluernador, en quant á'n aquella hora, primera de la tarde, irisava encar las gotas que'l vent serè espolsava dels arbres y espurnejava en els tolls que la terra no havia pogut engolir.

—Obra, obra, Manel — va dir per fi l'Hipòlit al

criat, tot animantse, deixant caure á terra'l diari que tenia á la falda, y aixecantse adolorit de la poltrona á qu'havia estat aclatat tants de dias respirant malament, fossint á desdir y veyent ab feresa arribar l'hora de cotxarse.

Y oberta l'ampla vidriera de colors á que's referia, tapantse la boca ab el mocador y tot entumit de camas, el pobre malalt abandoná'l menjador y sorti al terradet que servia de sostre al peristil del devanter de mitj-jorn, en busca del ayre sèch, del sol y l'alegria que, de tant temps há, anyorava. Groch y ullerós y ab aquella barba rossa y resseca que de sa cara xuclada penjava sobre las solapas del bati blavench ab que sols abrigava ossos, semblava un mort. Ab tremolins y á passos curts y enlluernat per la llum blanca, va avansar fins al

extrém, y com si al arribar alli tingués por de desplombarse pe'l desequilibri de sa estatura, se va apartar de la boca'l mocador y s'apuntalá bé, apoyant las mans al passamá de pedra que coronava'l trepat empit d'aquell terradet eptagonal.

Ah, però, un cop segur... ¡quin goig, quin benestar! Sa boca's badá frísosa d'ayre, las esmortu-hidas rosetas de sos pómuls van encendres, y sos ulls, apagats y casi closos, recobrant esclat de vida, van recórrer com un llamp l'horitzó de cap á cap. La blavor del cel y la blavor del mar, s'haurian fos en una sola á no faixarlos ample cingul de núvols amareperlats y mitj borrosos. Estols de barcas pescadoras escampadas arréu com gabinas á ran d'aygua, y vapors que suravan més amunt com barquets de fira ab els corresponents flochs de buata fosca dalt de la fumera y tot, salpicavan de blanch y negre l'infinita llenca de mar que'l Montjuich trencava en dos bocins. Aquest espectacle apacivol, aquell sol, l'ayret pur y joganer, á l'Hipólit li aixamplavan el pit, lo retornavan tot, li oferian esperansas de curació ab que substituhir las ja perdudas.

«Oh, sí; y que no serán com las posadas en la virtud de las traydoras drogas que'm vé receptant l'infelis Galup, sempre indecis en el diagnóstich, sempre desacertat en el tractament. Lo que jo tinch no es al pulmó sinó als bronquis y á la gola, aquí, ahont jo'm sento aqueix tel de seda que m'apaga la veu.»

Y així pensant, badava tant com podia la boca pera engolir una glopada d'aquell ayre sèch y rebifador qu'eixia de la farmacia única, de la qu'havia escombrat d'impuresas aquell cel blau y ras, de la que feya créixer els sembrats y verduras de la plana vehina y rebrotar els arbres y esclatar las flors d'aquells jardins. Perque, bleixant y bleixant pera omplirse ben bé d'ayre l'estropellada caixa, deixava l'Hipólit errar d'una banda á l'altra sos ulls esbarriats y tristos, tan aviat fixantse en la escaixalada massa del caseriu de Barcelona que s'extenia allá d'enllá, infinita y ratllada de verdors, invadintho tot com una ona de runa blanca que s'encrespava pels putxets de Sant Gervasi y Gracia y escalava mitj Montjuich; com parantse á contemplar l'inmensa plana del Llobregat, agrisada per la florida de sos fruyterars y salpicada d'estanyis flamejadors; ó bé'l jardí anglès de la *Villa Adriana*, del qual ressaltavan ab color vigorós los cedres y pibets rellustrosos, los tells despedint marietas volátiles, las taronginas esteladas de blanch flayrós, las peonias y las rosas encesas com el fòch demunt del gasó tendre dels erols aixecats á las voras dels caminals sinuosos. ¡Qué nèt estava tot y tendre! ¿No era esplet d'un nou Paradis, guaridor de tots los mals y portador de salut? Per qué no durla á'n ell aqueixa salut tan desitjada? No feya mitjhora que s'estava alli, torrantse al sol y forsant la máquina de son respir sense estosse-

gar gens ni mica, experimentant un gran consol interior y major fortaleza á las camas? Ben bé, donchs, podia entregarse á las esperansas que sentia rebrotar dintre son cor ab totas las dolsors de un bálsam celestial.

Cert, qu'à voltas, al veures sense fills y entendrit pe'l comportament de l'Adriana, á qui hauria volgut estalviar las penas y sacrificis de sa malaltia, algú dia havia desitjat la mort... Però ara, no, no; la felicitat podria tornar, los fills podrian venir; aquella claror, aquella rebrotada universal de vida infundian sols desitj de viure, de créixer, de pugnar, si, de pugnar ab tot impuls d'aniquilament y mort. Quan l'ayre entrava y eixia de son pit tan fàcilment, sense'l més petit atach de tós, per qué donarse ni desesperar dels pronóstichs d'en Galup? Per qué (¡ara hi pensava!) no havia de trobarli majorment remey lo cèlebre doctor Dausá á qui avuy consultaria? No deyan qu'aquest era un especialista famós aduch á Paris meteix ahont havia exercit fins un any enrera? No's contavan d'ell curas miraculosas? Per qué desdenyar, donchs, la seva ciencia, ni per qué haver trigat tant á recórrer á n'ella, abandonantse á las incertituts del adotzenat Galup?

Llavors, l'Hipólit, apassionat per la nova ilusió, va fer memoria y penjá á sa muller la culpa de no haver acudit al celebrat doctor més aviat. «Cert es que jo, veyent que's tracta d'un especialista de la tuberculosis, que no es el meu mal, perque lo que jo tinch es als bronquis ó á la gola, era'l primer que repugnava d'anarlo á trobar... Però jo qué sé ab las tristors y frisansas que passo? Lo malalt necessita que'l guien, que l'animin, que li treguin las caborias del cervell. Y si l'Adriana m'hi hagués anat empenyent de mica en mica com derrerament ha fet, jo m'hauria deixat convéncer ben abans.»

Però, en aquestas, veyent aparéixer per la curva del caminal de la cotxeria'l seu cupè enganxat y á punt, com si sa salvació dependís d'aquest moment, l'Hipólit s'entorná depressa al pis, se va mudar á corre cuyta y eixí en busca de sa muller, volent cridar per tot arreu Adriana! Adriana! ab aquella veu cada dia més fonda, cada dia més débil, cada dia més esquerdada pe'l tel de seda que'l *tonto* d'en Galup no li sabia arrancar.

Qué d'estrany, donchs, que l'Adriana no'l sentís fins qu'ell va tocarli l'espatlla, causantli un ensurt y fentli tombar la cara d'aquell mirall ahont tenia els cinch sentits posats, tot allisantse ab la má grassona y blanca las crespadas tufas de sa daurada cabellera qu'anava á empresonar ab el velet acarminat de la capota mordoré y rosa qu'acabava de posarse?

—Adriana: aném, que tinch fam de sentir al doctor Dausá. He sortit al terradet y m'he reanimat tot. Quin dia més espléndit! Fa un ayre tan sá, tan sèch... que me'n he omplert els pulmons sense tossir, fent aixís... aixís... aixís, veus? —

CONDEMPNACIÓ

Però ella!, continuant ab tots los cinch sentits la tasca interrompuda, ni'l sentia ni va veureli fer la proba de pulmons qu'ell li mostrava. En contra lo acostumat de molt temps ha, va seguir cansonejant al tocador, completament distreta de la presència del infelis malalt, que, assegut darrera d'ella, anava fonentse de neguit, probant y tornant à probar de fer aspiracions fortas ab lo cap tirat enrera y'l pit pantejant dificilment.

—Adriana: vaja, aném, aném! — tornava à pregar de tant en tant, ab la tristor amarga del malalt que's vèu desatès ò qu'al menos s'ho afigura.

—Ah! — va exclamar ella per fi, sentint casualment el tercer préch. — Ets aquí?... Ja vaig... ja vaig. Mentrestant, vés, pòsat l'abric, fill.

—Si ja'l porto! — feu ell casi plorant y sens que

la seva dòna'n cassés un mot ni apartés l'esguard del mirall qu'ella interrogava ab tant d'interès.

Ab tant d'interès, si; perque l'Adriana, partidaria de l'estètica estrafalaria que domina entre tantas dònas de saló, estava en aquells moments planyentse del hermós desenrotllo qu'havian prèssas formas y del tint rosat ab que'ls ayres del camp havian acolorit sa pell sedosa y blanca, pensant que aquest sabi complement de la naturalesa, lluny d'embellir, com embellia, las proporcions de sa escultural figura, l'apagesava, l'enfeixuguia y li posava anys. Ella hauria volgut recular als vint y dos, à l'època en qu'en Dausà l'havia vista per darrera volta, à l'època del seus triomfs de noya de moda, la de sas ilusions inolvidables, quan no tenia ni tant pit, ni tants costats, ni'ls brassos tant macisos, ni'l coll tan plè. «¿Què deura pensar? No crech que'm conegui. D'aquella *Anneta* qu'ell festejava, què n'ha quedat? Ahont es? Com m'he envellit!... Aquell cosserrò que jo tenia!... Aquella cara estiradeta!... Oh, quin fàstich, engrèixarse!... No hi há rè qu'envelleixi tant... Y aquests colors, que sembla que vinch de montanya!»...

Y encara's tornava à aixecar el vel y's tornava à enfarinar, y encara per aquell impuls d'innata coqueteria de que no s'adonava, l'esposa casta, abnegada y modelo de paciència en aguantar las brufadas y renoqueries del malalt, se va estar deu minuts més consultant el mirall, passantse el finissim respallet per la cara y coll, encenentse'ls llabis à mossegadetas, mudantse anells y arrecadas, ficantse pacientment els guants, perfumantse tota, tancantse'ls bracelets, aplanantse la menor arruga del saquet gris tòrtola y'ls plèchs de son vestit negre.

Y encara's tornava à aixecar el vel y's tornava à enfarinar, y encara per aquell impuls d'innata coqueteria de que no s'adonava, l'esposa casta, abnegada y modelo de paciència en aguantar las brufadas y renoqueries del malalt, se va estar deu minuts més consultant el mirall, passantse el finissim respallet per la cara y coll, encenentse'ls llabis à mossegadetas, mudantse anells y arrecadas, ficantse pacientment els guants, perfumantse tota, tancantse'ls bracelets, aplanantse la menor arruga del saquet gris tòrtola y'ls plèchs de son vestit negre.

—Ah, ja tornas à ser aquí? — va exclamar, al veure à l'Hipòlit, al tombarse.

Aquest va somriure amargament, y allavors, fou quan ella's va adonar y avergonyir de la lleugeresa qu'entranyava aquella entretinguda *toilette* en moments tan dolorosos de la vida. Si, dolorosos, terriblement dolorosos! perque l'Adriana tenia per observació propia y per franca declaració dels cinch ó sis metjes qu'havian vist al malalt, concepte

ANGEL,

Original del escultor senyor E. Arnau, destinat à la tomba construïda en lo cementiri de Palamós, propietat del senyor Bonet.

GRUPO ESCULTÓRICH

Original de A. Vallmitjana y Albarca, fundició de Masriera y Campins,

Colocat á la escala de la casa de la senyora viuda de Baixeras.

ben clar del irremediable desenllàs de sa malaltia, y no sabia ni podia prometre que'l doctor Dausá, ab tot y la seva anomenada d'especialista importada de París, pogués fer el miracle de ressucitar aquell mort. En això estava precisament el secret de las resistencias tan mal interpretadas per son marit, encara que, per altra banda, la retengués també una aprensió molt natural, que no podia revelar á ningú: l'aprensió de trobarse cara á cara ab l'home qu'odiava més del món, ó sia'l que més la interessava. Perque en Dausá — y això no ho sabian ni'l malalt, ni'ls parents que per fi havian lograt imposar la consulta — en Dausá, d'estudiant, havia sigut no sols estimat de l'Adriana, sinó l'estimat que menos oblida la dòna, aquell que l'ha posposada, sens causa ni rahó abonables, á una altra qualsevol. Sens dubte qu'en els deu anys de data que portava ja la ruptura d'aquestas relacions, havia l'Adriana sofert quan menos l'ilusió d'un oblit complet. La consciencia no l'havia pas acusada al contraure matrimoni ab l'Hipòlit. Lluny d'això, ella hauria jurat per tots sos deus que's casava enamorada com la que més, y aixís ho confirmavan las gelosias y tendresas que sentia per l'home que, al durla al altar, no podentne aixecar un altre per'ella, posava á sos peus una fortuna grossa y un cor encés de passió y d'idolatria. Y si més tart aqueixas gelosias y tendresas haurian potser anat minvant per esmossament d'un us inmoderat, qui era capàs de culparla ni de la més petita infidelitat de pensament? Cert era qu'en el decurs del temps, alguna qu'altra vegada, li havia llampegat pe'l magi'l recort de sos primers amors, l'imatge d'aquell estudiant elegant y simpàtich, animbada d'unas res-

plandors poéticas que may va veure entorn del seu Hipòlit; però y què? Per ventura s'hi havia entretingut ab aquest recort? Ni per què, si'l sol llampech d'ell bastava á obrirli la ferida per hont respiravan sos odis? Donchs, per què, ab tot y dur tot aquest lastre de rahons tranquilisadoras, sa consciencia en aquell moment va alarmarse? Per què la rojor li va pujar á las galtas y'l cor se li va oprimir? L'Adriana no podia formularsho porque'ls moviments del cor tenen una rapidesa incomparable á la de la rahó que's traduheix en paraulas: son com el flam y'l ressò de una canonada llunyana.

Ab aqueixas alarmas misteriosas baixá per fi l'escala dant el bras al seu marit y'l va ajudar á pujar al cotxe. Mes un cop aquest comensá á recórrer la llarga distancia que'ls separava del carrer de la Diputació de Barcelona, ahont vivia'l doctor Dausá, la repudiada estimada va tornar á pensar en l'impresió que podria fer al inconstant estudiant. Y abstreta en sas caborias, l'ilusionat Hipòlit, qu'anava encara fent y celebrant sas probaturas de respiració, no va poguer arrancarli, en mijthora, més enllá de cinch ó sis respostas monosilábicas.

—Veus? veus?

—Sí.

—Que'l coneixias molt á'n en Dausá?

—Pse!

—Si se'n deurá recordar ara?

—Ca!

—Que no't trobas bé?

—Sí.

—Donchs que hi vens de mala gana?

—Nooo!

NARCÍS OLLER

A CATALUNYA

SONET

Poble que, altiu, ab tos vigors alcances
fondre'l passat en lo present qu'alenes,
tens lo ferro d'ahir dins de les venes
y del demá daurades esperances.

Llançadores febrils son ja tes llances,
relles los teus montants, fils les cadenes,
y del gloriós treball dus les naus plenes
per tot arreu ahont ta sandalia avances.

Sempre fou teu mon cor. ¡Deu que t'ajude!
y encara que en ta llar ditjós no more
no esperes, nó, que mon voler se mute.

Y com los teus prehuats blasons no ignore,
si los de noble y fòrt fan que't salude,
los de obrer y de honrat fan que t'adore.

JOAN ESPIAU BELIVESER

COBLAS A UNA DAMISELA

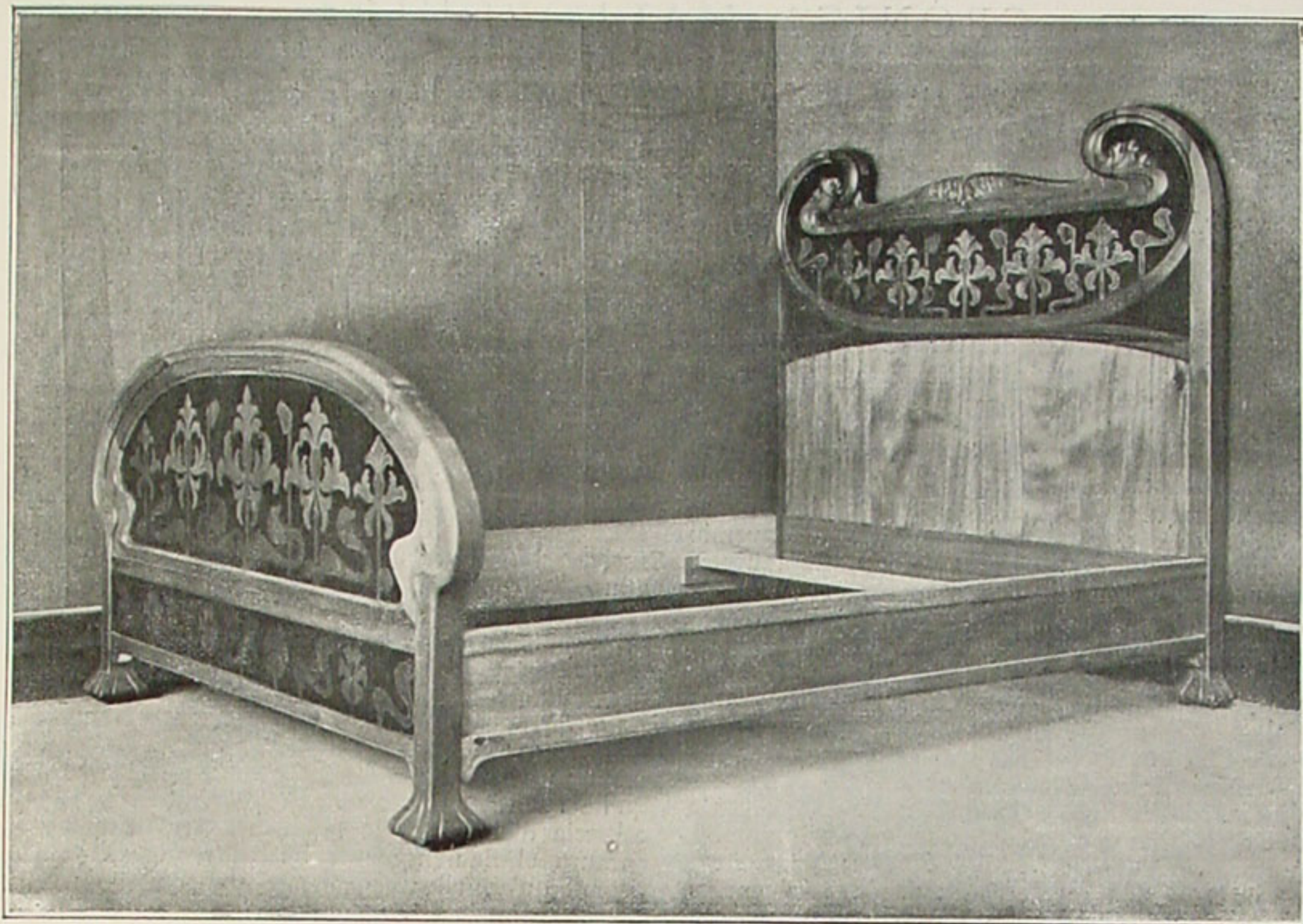
Portauli, poetas, cants y harmonias,
Estrofas xistosas ó dolsas com mel,
May serán prou ricas vostras poesias:
Las vol per sas prendas un ángel del cel.

Feu ploure' en sa falda diamants y perlas,
Ruixats d'esmeraldas, del ull més brillant;
Encare que fossen del Mogol esberlas,
Sas solas miradas las enfosquirán.

Teixiuli coronas de las flors més bellas,
De las que l'aurora cull al firmament;
Per son front de reyna si bastan estrellas,
Las aviva encare ella somrient.

Mes de mi, l'hermosa, de mi què demana?
Qué puch oferirli, pobre trobador?
Tota ma riquesa es la flor boscana:
Li dó, pus com ella, dú balsam al cor.

JUSTÍ PEPRATX

ART INDUSTRIAL

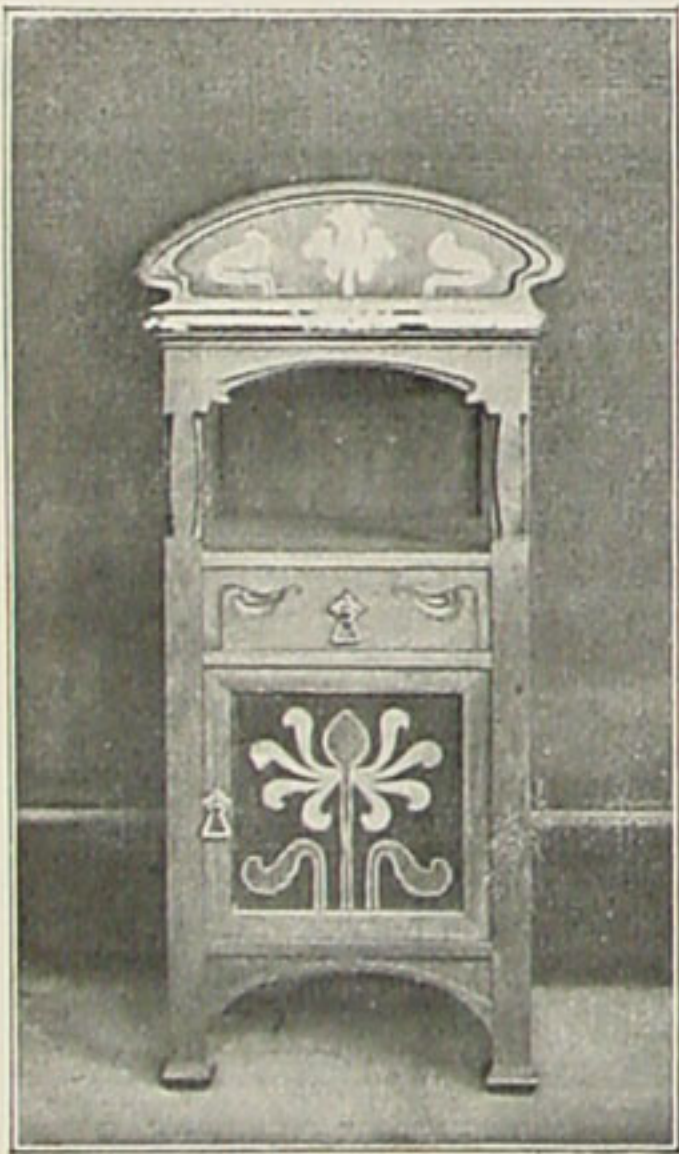
Pera comprovar que á la capital del Principat de Catalunya les arts industrials están molt adelantades, podentse posar algunes d'elles al costat de moltes d'extrangeres, n'hi ha prou ab visitar els nombrosos tallers dels industrials d'aquesta.

Entr'ls més reputats, poden contarshi'ls del senyor don Gaspar Homar, (1) distingit industrial

de seconda y original iniciativa, ahont poden admirarse preuhats y variadissims assortits de mobles, construïts ab una pulcritut y justesa sorprenents, y sempre ab materials de primera qualitat; condicions que han acreditat els esmentats tallers entre las personas de bon gust, y que han posat el nom del senyor Homar, entre'ls dels industrials més distingits de Barcelona.

Els mobles que avuy adornan les planes de LA IL·LUSTRACIÓ LLEVANTINA, formen part de un joch de sala dormitori, d'istil modern, y son de caoba marquetejada ab metalls y fustes de diferents colors naturals.

(1) Establerts en lo carrer de Montaner, 69; despatx, Canuda, 4.

CRÓNICA MALLORQUINA

En el començament de Janer la qüestió d'el principi de setgle y el targeteig d'any nou ha estat l'obsessió de molts de palmesans. ¿A quin setgle vivim? se preguntavan; el problema ha quedat sens resoldre.

Ara ja s'ha canviat a Palma l'assunto de les converses y el motiu de recels y afanys: puix tothom, uns molt y altres poc, han sentit prop de l'espina les fuetades del mal temps qui corre...

No'n parlem pus, y abriguem-mos.

A Mallorca, especialment, el mes de Janer es el de les festes: la de Cap d'any; l'infantivola d'els Reis; la d'els... ases, per Sant Antoni; la d'el Patró de Palma Sant Sebastià, y la de la Conversió de Ramon Lull, lo Doctor illuminat; totes aquestes festes s'han celebrades ab notable fredor; ¡el temps la du!

Per Sant Antoni y Sant Sebastià encenguéren-se festers y feren-se corregudes, fires y balls a distincts pobles. A la Catedral de Palma s'hi cantà'l dia 20 la *Missa* d'el mestre *Torres*, premiada en el Certamen eucaristich de Valencia. A la Casa de l'Ajuntament no s'exposà el quadro de *Van Dyck* «El Martiri de Sant Sebastià», ni l'hermosa copia que de la dita maravellosa obra va fer lo notable pintor mallorquí *Don Faust Morell y Bellet*, Acadèmic de la de Sant Ferrand: desde temps enrrera s'acostumava tal dia mostrar dita joia pictòrica... pero les bones costums se perden.

La festa anyal qui se fa a l'esglesia de Sant Francesc hont està enterrat el gran filòsof y egregi mallorquí *Beato Ramon Lull*, en memoria de sa conversió, qual festa s'escau dia 25 de Janer, no va esser gaire concorreguda. ¡Dolorós es tenir que confessar-ho! Aquí son poques les persones qui se desvetllin per sostenir les gloriuses tradicions lulianes y l'anomenada científica de l'antiga Universitat de Mallorca. Gracies als illustrats socis de l'*Arqueològica Luliana*, de la qual es avuy president don Estanislau Aguiló, fill d'el poeta don Thomàs, el nom d'En Ramon Lull sona encara entre els cercles de la gent estudiosa, la qual ha vist amb agraïment el tribut d'amor al Martir de Bugia, rendit en el número 45 de *La Creu del Montseny*, per lo gran poeta Mossen Jacinto Verdaguer y els seus companys de Redacció. L'únic treball nou qu'à Mallorca s'ha fet en honor de R. Lull es estat un petit poema contant la seua conversió, homenatge d'el Director d'el Colegi Lulià al Sabi del setgle XIII, gloria de Mallorca y de tota la terra catalana.

El regionalisme, poc a poc, va a Mallorca desglaçant els esperits. La Capella de Manacor y els demés Orfeons, les visites de catalans il·lustres qui de tant en quant rebem plens de goig, y la publicació d'alguns setmanaris en mallorquí, mantenen aquí l'escalfor d'el sentiment nacionalista.

Després de la visita d'els honorables catalans senyors don *Albert Rossinyol* y don *Frederic Rahola*, havem rebut la d'el artista senyor *Masriera*. A aquells s'els obsequià amb un dinà a «Cas Ca-

talà», hotel situat a un d'els punts mes poètics de la badia de Palma; en honor d'el darrer se celebrà una vetllada en el «Saló Beethoven», hont el Mestre Noguera ens fe ohir varies de ses dances plenes d'una dolça melangia; hont n'Oliver, *lo genial*, llegí un fragment d'el seu poema inèdit «En Jaume el Navegant» y hont n'Alcover, n'Obrador, n'Escales, en Joan Fuster, n'Alomar y altres escriptors y artistes mallorquins entretengueren deliciosament la vetllada. El mestre don Joan Alcover, qui tant be glosa en castellà, dedica ara la seua brillant fantasia a la llengua materna: estam d'enhorabona.

L'art fresc y ple de vida pagesa de la senyora *Pichot de Gay* y d'el seu espòs ha fet sentir a la societat palmesana una poderosa halenada de Catalunya. Donaren un concert a l'aristocràtica societat *Cercle Mallorquí* y un altre en el «Teatre principal». El mèrit de la senyora Pichot y del senyor Gay, ha estat regonescut p'els intel·ligents, pregonat per la premsa y aplaudit per tothom. La *lorloreta catalana* cantà un aplec de cançonetes de la terra amb una delicadesa, un gust, un sentiment y un estil inimitables. ¿Qui podrà, després qu'haja sentit a la senyora Pichot, duptar de l'excelència d'els aires de la nostra terra catalana, damunt el flamenquisme buit y renouer? ¿Qui negarà qu'aquelles cançonetes eran alateijos d'el cor de la Patria y vibravan com un himne d'el paradís que somnia el poeta?

Y no tan sols el *Prolec* de n'Alió, *Lo que l'diria* d'en Morera, el *Plany* qu'ens conmoqué intensivament, la *Cançó d'el lladre* y altres populars, foren refilades ab tendresa infinita, sino que també la senyora Pichot rumbejà les seues extraordinaries facultats en *Les amors del poeta* (Schumann), *La Cygne* (Grieg) y altres composicions qu'esculli pera formar sos deliciosos programes. Molt mos hagués agradat sentir n'hi qualcuna de mallorquina, ja qu'els aires de la nostra illa tant s'assemblan als de Catalunya, puix el cor de la Patria aquí també batega.

Les societats corals de Palma l'*Orfeó de la Protectora* dirigit p'en Moya, l'*Orfeó Republicà* que dirigeix en Morey, y l'*Orfeó Mallorquí* baix la direcció d'en Gelabert, treballan ab fe y entusiasme: han recullit ben be la sava qu'à la nostra illa portà l'*Orfeó Català*, d'imborrable memoria. A l'*Orfeó Mallorquí* hi figuran ja, ademés de la secció d'homes, una de senyoretes y una d'atlots: els ensatjos fets fins ara han donat un resultat afalagador. S'acaba també de crear l'*Orfeó Mercantil* compost en gran part per dependents de comerç, molts d'ells catalans, y dirigit p'el senyor Serra.

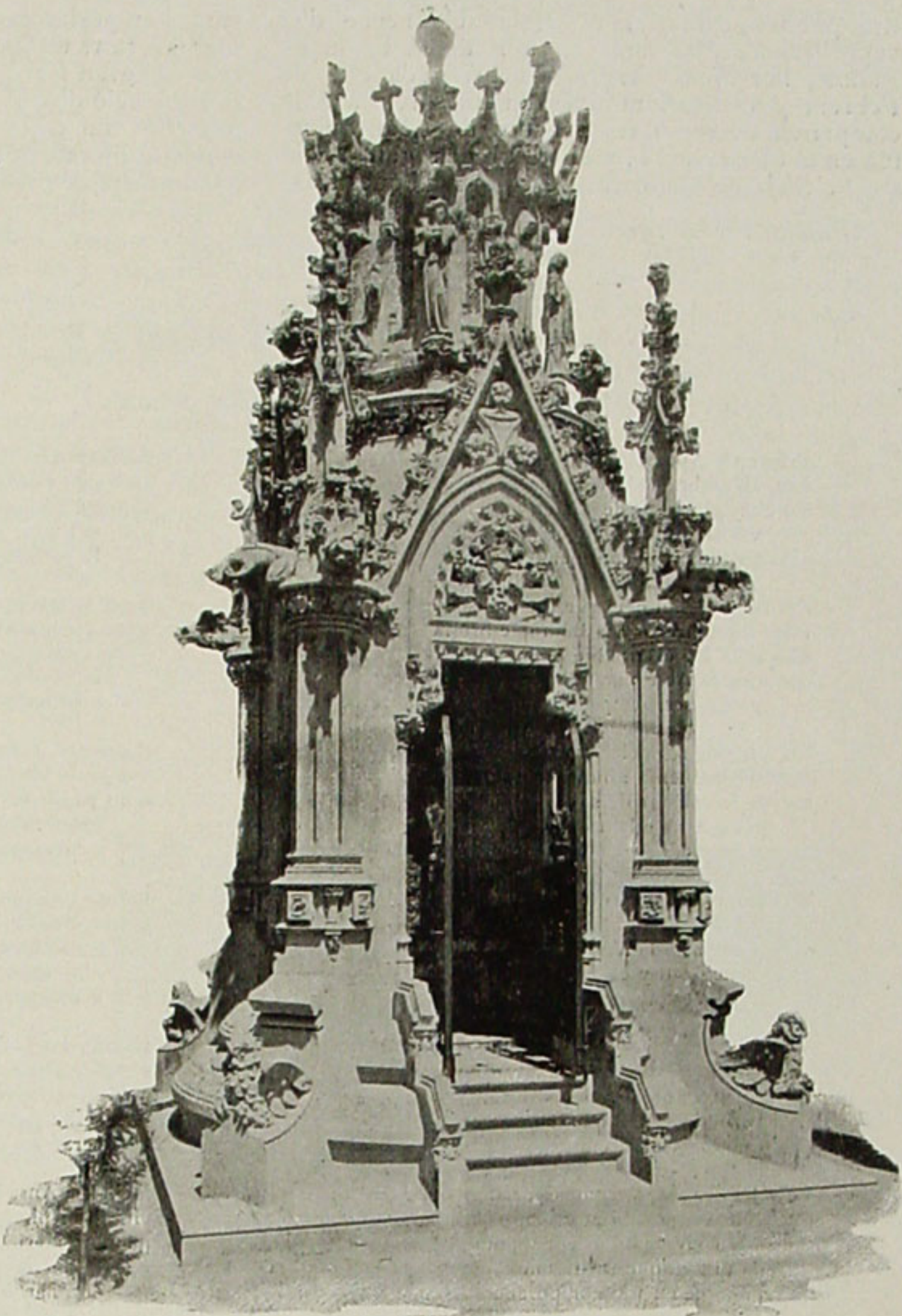
Me sembla un dever parlar també de la més antiga y notable de les agrupacions corals mallorquines, la *Capella de Manacor*, que dirigeix Mossen Pont y de la qual es l'ànima el mestre *Noguera*. La festa que la Capella celebrà el Desembre últim va estar animadíssima y en ella se demostrà qu'el vertader art viu a Mallorca ab plenitud de forces y que l'arbre de la música polifònica pren cada dia més esponera y galanura. En aqueixa festa hi cantaren inspiradíssimes estrofes el capdal poeta Mossen Costa y Llobera, com també l'intencionat

Oliver y el vibrant Alomar, senyalantse en Félix Escales com l'orador entusiasmista de la nostra idea. De resultes d'el concert de la *Capella* s'ha aixecat una polèmica entre un diari mallorquí y l'erudit escriptor manacorí don *Miquel Amer*, en la que aquest filòsof prova ab poderosa argumentació l'excel·lència de l'art polifònic en la música religiosa. Fa pocs dies, la *Capella* regalà un artístic plegami al senyor Alvarez Sereix, com a recordança de la dita festa de Santa Cecilia, a la qual hi assistí l'amable Director de la *Revista Contemporánea*.

Al setmanari mallorquí *La Roqueta*, n'hi podem anyadir un altre, mallorquí també, y d'un fort color regionalista: *La Veu de Mallorca*, que dirigeix el senyor Torrendell. Dia 3 de Febrer sortí el primer número ab un article molt calent, d'el director, homo de conviccions y escriptor nerviós y elegant. En aquest article se defineixen les aspiracions del nou setmanari, que son les de fer *patria catalana*, ja que Mallorca es un troç de l'antiga nació catalanesca: «Mallorquins son, diu En Torrendell, els qui desitjan la personalitat política de la Patria, qui no rebutjan la propia llengua y les costums belles de la terra, qui veuen ab lo cor oprimí l'invasió dels arabs eternament vagabonds y gitanejant sempre... Pocs ó molts, noltros som els qui constituim la verdadera Mallorca, que fou lliure en temps en que la riquesa, la cultura y el renom extenian p'el mon conegut lo seu comer y la seua industria. Llavors no era esclava... Catalunya, Valencia y Mallorca eran germanes.» En el mateix número hi apareix un article a la memoria d'el gran mestre mallorquí y un d'els despertadors de l'ànima catalana, EN MARIAN AGUILÓ, article firmat p'en Gabriel Alomar, el més brillant prossista de la nostra illa.

¡Que se senti sempre plena de valentia *La Veu de Mallorca*!

El *Colegi Mèdic Farmacèutich* es, sens dupte, una de les institucions que més enalteixen la cultura mallorquina. Dia 20 de Janer se celebrà la sessió inaugural d'el present any, qui va esser molt lluhida. Don Domingo Escofi, don Bernat Riera y don Joseph Cerdà parlaren, desenrollant aquest darrer el discurs inaugural sobre el tema «Necessitat de la lactancia materna».

PANTEON DE LA FAMILIA RIVA, PER L'ARQUITECTE ANTÓN GALLISSÀ.

D'els treballs d'alguns metges mallorquins y d'els estudis d'*Historia de la Medicina a Mallorca* que fa el senyor Fajarnés, Director d'el *Bolletí de Ciències mèdiques*, en tractarem un altre dia ab més espay; com també d'el discurs que l'eminent advocat mallorquí don *Antoni Maura* ha fet en la sessió inaugural de l'Academia de Jurisprudencia, a Madrit, puix es un treball d'un notable valor científic.

Si tenguéssim més temps parlariem d'els treballs qu'els pintors mallorquins han exposat en el *Foment de la Pintura y Escultura*; de les notícies qu'ens arriban de la gestió d'en Lluís Martí a Catalunya; parlariem de la qüestió Pedreira-Ballester, en que aquest darrer ha esgrimit la ploma contra les llegendes espanyolistes; enaltiríem la firmesa amb que l'illustrat Governador de les Balears senyor Alvarez Sereix vetlla per la mora-

encara l'esperança de sa resurrecció ab tot el seu cor y ab tota la seva ànima, y á nosaltres, també á nosaltres, encara que'l nostre botxí sia el més caduch, el més impotent, el més ridícol de tots els del món. Ara com ara les ales d'or de la victòria s'han extés sobre'l petit, sobre'l just, y á Londres senten al cor el fret del esglay al obrir cada día el periódich, nunci constant de desventures y d'humiliacions pel colós de l'Europa, pel qui no vol renunciar encara á tenir en ses mans el ceptre del món. No cal fer avinent que seguirem ab la més gran afició les peripecies d'aquesta lluyta transcendental en que la República Sudafricana y el petit Estat del Orange se jugan llur existencia nacional. Consignem no més per avuy que l'èxit es encara pels boers y que corren veus de pau mancades de versemblança.

Però es veritat que alguna cosa ha de significar el romiatje del representant del Transvaal á Europa, M. Leyds, qui de París s'en ha anat á Berlín, y de Berlín á Petersburg. Les cancelleries li han obert les portes y l'han escoltat. Qu'els ha dit ell? Qu'li han respost elles? El misteri s'aclarirà ab fets ó no s'aclarirà, com no sia que una genialitat de Guillem II ho pose tot en evidencia. Lo que cal tenir present es que aqueix romiatge, alegrat per les continues noves favorables vingudes de la patria, será més profitós per M. Leyds que si hagués hagut d'anar á captar protecció en nom del vensut. Qu'hi adobarán els grans Estats?

Però aném á una altra pregunta. Vindrán complicacions europees de resultes de lo de l'Àfrica? Els grans imperis, á pesar de l'actual experiencia, vigilarán molt avans de clavar la grapa en el cos malmés de John Bull. El lleó ferit y mitx escolat mata de vegades á qui s'hi acosta. Els fets del Natal, de Modder-River, etc., no han fet més que demostrar una cosa que ja se sabia: que l'Inglaterra es una pujança marítima, no una pujança militar. Sols que la demostració es de sobres cumplerta. Però'ls castells de ferro que la Gran Bretanya té per la mar, encara fan por. Y no tots els Estats son invulnerables per aqueix cantó, com els esquifits territoris del Transvaal y l'Orange.

Y preguntemnos encara una altra cosa. Té la gravetat que ha denunciat algú el descontent que diuen hi há en l'exèrcit egipci (s'enten l'indígena), y fins ahont tracta de portar la Rússia la seva expansió Assia avall, mentres John Bull está distret en altres coses? Está tot quiet á l'India? En les cròniques successives nos podrém respondre potser á aquestes preguntes que avuy deixam sols plantejades.

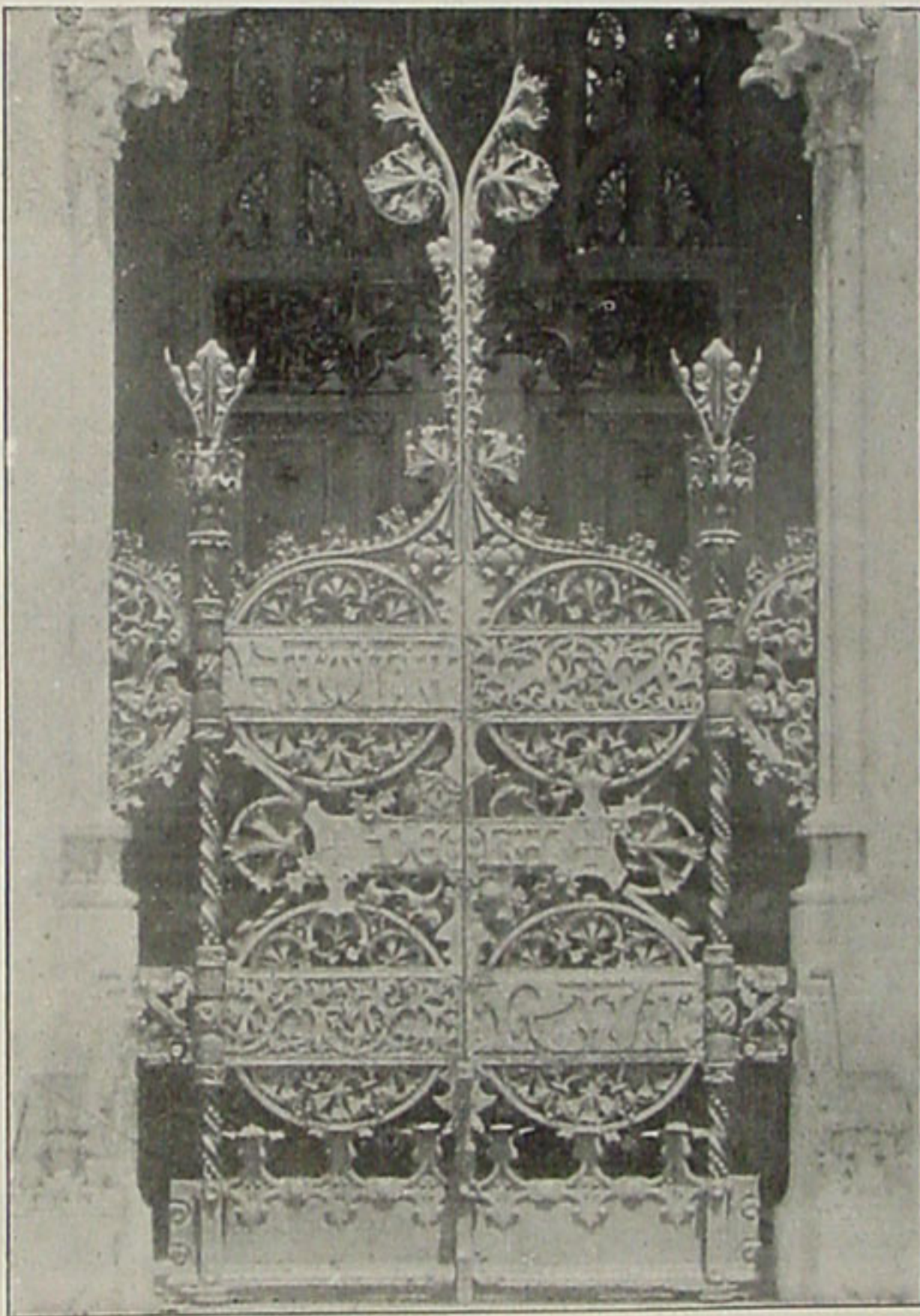

Tenim també el problema francès. Aquesta es una qüestió interior. L'actual govern, presidit per Mr. Waldeck-Rousseau, qui empunyá les regnes ab protestes conciliadores, s'ha empenyat en demostrar que's tractava d'una lluyta entre l'institució de la monarquia, especie d'altar sense sant, y la república. Però la demostració no ha reixit, y els moviments populars primer y ara l'elecció general de senadors, han demostrat una cosa distinta, ço es, que la batalla es entre l'actual república, radical, sectaria, acusada d'antipatriòtica y de venuda als jueus, y l'altra república, la preconisada pel poeta Dérroulède, l'ideal,

la perfecta, la filla directa del poble, de caràcter conservador, respectuosa ab l'exèrcit y ab totes les institucions que tenen marcat caràcter nacional. Fa de mal dir si la perfecció d'aquesta altra república seria tant brillant en la pràctica com ho es en la teoria. Per de prompte l'autor de la mateixa, el qui l'ha somiada y cantada, está condemnat á deu anys de desterro. El seu nom es el de la bandera del nacionalisme, que aixís s'anomena, més bé ó més malament, la nova agrupació política que ha emprés la campanya contra la república actual, presidida per un home poch vistós y, per lo tant, poch grat als francesos llegítims. En las eleccions de senadors s'han trobat per primera vegada els uns y els altres republicans. Els nacionalistes no han fet gran forrolla, però han vist triumfant al general Mercier y això els ha satisfet. Esperan traure major profit de les pròximes eleccions municipals, y tal vegada no van errats, perque al capdellá el republicanisme radical y el nacionaliste vindrán á esser els dos únichs partits que dins de la França se disputarán el poder. Al orleanisme no l'ha fet reviure la persecució y el bonapartisme es ja purament arqueològich.

Els problemes interiors del imperi austriach son dels que més materia nos donarán per aquestes revistes. Aquets problemes s'emboican més cada dia, y Francisco Joseph, únich llas d'unió d'aquells pobles malavinguts, no sembla tenir altre inte-

DETALL DEL PANTEON DE LA FAMILIA RIVA

rés que conservar l'imperi fins al dia de la seva mort, que serà també'l dia de desplegar-se les concupiscencies dels Estats ve-hins: de l'Alemania, qu'en nom del pangermanisme voldrà avançar pel Nort; de la Rússia, qu'en nom del panslavisme, invocat pels txechs, hi correrà per solixent, y de l'Italia, que, en nom del irredentisme, veurà si es prou forta per posar la grapa sobre Trento y Trieste. Francisco Joseph es vell y casi casi mancat de successor. Tot sembla propici per veure disolt aqueix imperi, qu'es actualment un dels puntals de la *Triplíce*. Podrà anar allargant l'Emperador, ab el sistema de governs interins qu'explota ara, l'existencia del seu Estat? Ja anirém apuntant tot lo que s'esdevinga, trayentne les naturals conse-
quencies.

• • •

La Bèlgica, tant somoguda durant l'any 1899 per les qüestions electorals, està ara tranquila. No obstant, el conflicte es latent. Els catòlics conservan ab vigor y serenitat el poder, però'l socialisme no deixa de treballar per sotamá, esperant l'ocasió de moure nous disturbis públics, ab una excusa ó altra. El socialisme es el verdader enemich del partit catòlich, puix l'antich lliberalisme se troba en decadencia visible.

De la Suecia y la Noruega sen parla de tant en tant, eviden-
ciantse ab fets qu'el nacionalisme fomentat per la gran escola literaria del segon d'aqueixos pobles va creixent sens interrup-
ció, obehint á la llei general que acatan avuy totes les anti-
gues nacionalitats europees.

De l'antiga qüestió d'Orient, del *gran malalt* que jau en el

8 de febrer de 1900.

llit de flors de la brillant Constantinopla, res d'interés actual hi há tampoch que dirne. Ja li tocará també'l torn un dia ó altre.

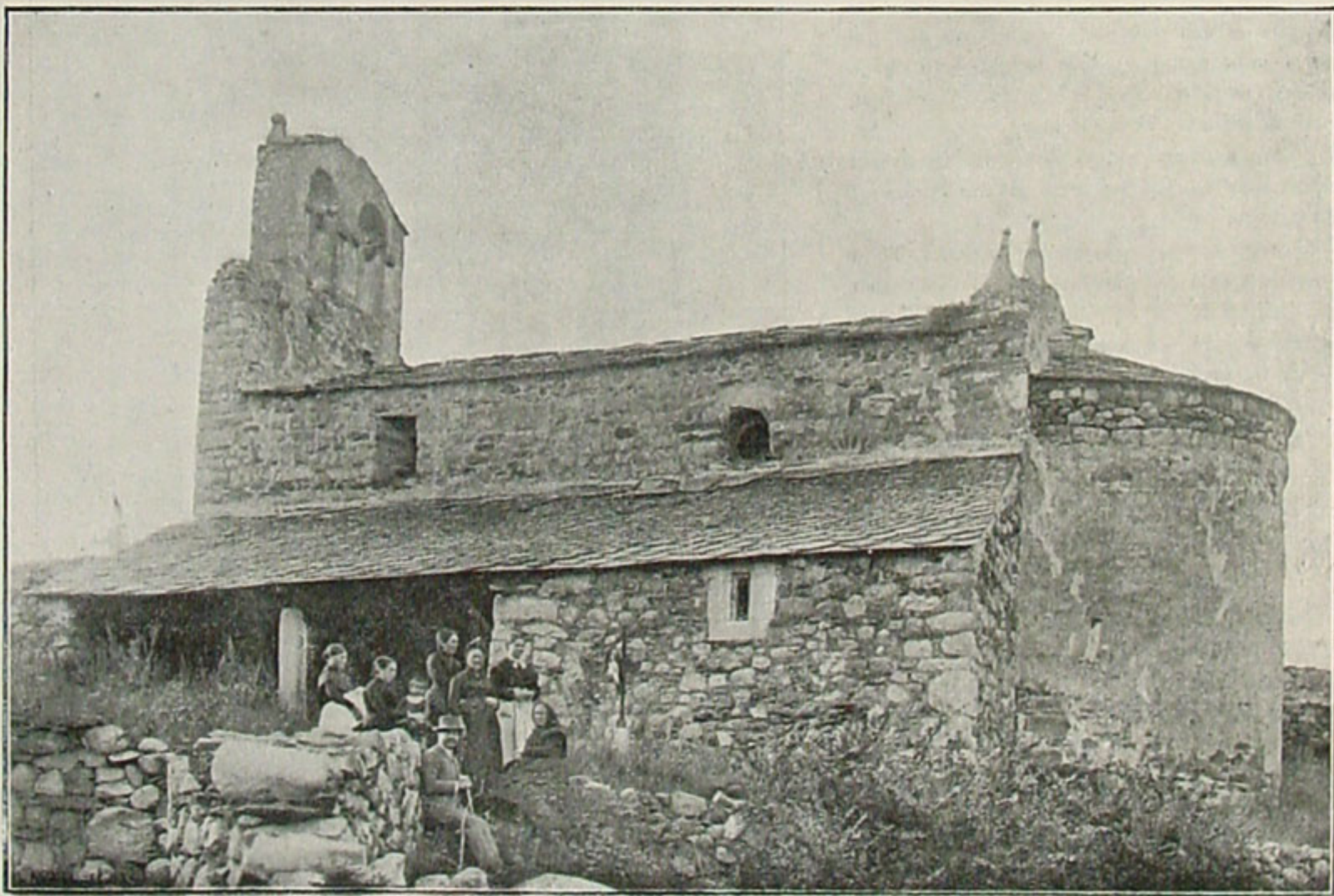
La Xina es la que ha despertat la nostra atenció aquests días. La Xina es un imperi ruinós, altra de les nacions mori-
bundes de que'ns parlá temps arrera lord Salisbury. Demostrá sa decadencia en sa guerra ab el Japó, qual verdader corona-
ment foren les intrusions que, baix forma d'arrendament, pro-
pia del segle comercial que agonisa, verificaren varies nacions europees. La crisi present vé directament del poder imperial. Presideix en realitat aqueix poder una dona escambellera, una Emperatriu viuda qu'el modifica á son gust y capritxosament sempre. L'Emperador qu'ella havia fet, ha mort ara, uns diu-
hen suicidat, altres assassinat. Les conseqüencies serán una guerra civil y, naturalment, l'Europa vigilará y s'hi ficará quan convinga als interessos de cada pujança. A l'Inglaterra l'atrapa això en mala ocasió, però no deixarà de ficarshi si l'hora arriba.

També'l problema del Marroch es un dels que penjan. Dar-
rerament ha semblat que, igualment per conflictes anteriors, s'anava á accentuar, però ha desaparegut ja l'imminencia.

• • •

No'ns faltarà, lector, tela tallada per enrahonar una estone-
ta de tant en tant de les moltíssimes coses que s'esdevenen de les crisis nacionals é internacionals dels dos hemisferis. Com-
pto ab ta benévola atenció, y perdona tu la poca traça.

LLUIS B. NADAL

CERDANYA: IGLESIA DE ISÓVOLS, SIGLE XII.

CURIOSITATS

SENTENCIES MORALS

Al home que't té enveja, consell per tu no li de-
manes.

—

Ab tots procura tenir pau, perque es el millor
bé que tindrás.

—

Per amor de ton amich, de ningú te fasses ene-
mich.

—

En moltes coses farás l'ignorant, perque aixi tin-
drás gran pau.

•••

XARADAS

1.^a

Ab lo *segona* s'entra á la vida,
y lo *primera* que'ns envolcalla
tórnas mortalla
quan es finida.

Mon *total* prenga per companyia
qui en lo món cerqui gaubansa vera
y l'aspra vía
fará riallera.

2.^a

À MOS LECTORS

No estranyeu *total*
que us tracti de *prima*;
no es mostra d'estima,
sinó que ja'm cal.
Sou més de *final*
y *dos tersa* cent,
de molt bon regent
tot y'ls hu tercera:
donchs, dihentvos *primera*
no vaig malament.

•••

GEROGLÍFICH

LIVI
A

ROMBO

•
• • •
• • • • •
• • • • • •
• • • • •
• • •
•

Substituhir los punts ab lletres que, en sentit vertical y ho-
ritzontal, digan:

- 1.ª Consonant.
- 2.ª Possessiu.
- 3.ª Isla del Mediterrani.
- 4.ª Polítich madrileny.
- 5.ª Descreguts.
- 6.ª Article.
- 7.ª Vocal.

•••

CREU LOGOGRIFO

9 8	Planta.
1 7	Arbre.
1 2 3 4 5 6 7 8 9	Nom de dona.
1 2 4 2 9 6 3 5 6	Nom d'home.
3 9	Pronom.
6 2	Id.
1 9	Aliment.
3 2	Id.
6 5	Adverbi.
1 5	Nom d'home.
3 5 6	Id.
4 7 3 9	Nom de dona.
1 2 4 2 3	Nom d'home.
9 6 3 5 6 7	Id.

•••

QUADRAT

• • • • •
• • • • •
• • • • •
• • • • •
• • • • •

Substituir los punts ab lletres que, vertical y horizontal-
ment, digan:

- 1.ª Lo qui es á presidi.
- 2.ª Nom de dona.
- 3.ª Verb.
- 4.ª Altre verb.
- 5.ª Desmérits.

— Que simpàtichs son els boers. Si no tingués oberta la exposició, segurament hi intervindria.
— Jo també, si no tingués la Polònia y la Findlàndia.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de València, 311.

FABRICA

DE

Caixes pera caudals,
Llits de ferro, Básculas,
Panys, Secrets, Sunyés, Rentamans y
tota classe de articles pera cases-torres

— de —

JOSEPH CAMINS PARERA

4, Fontanella, 4.

PLASSA DE CATALUNYA.

BARCELONA

